O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov
____
2024-yil “29” 08

ONA TILINI O‘QITISH METODIKASI
O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60110700 – O‘zbek tili va adabiyoti

Chirchiq-2024

Fan/modul kodi OTO‘M13409	O‘quv yili 2025-2026	Semestr V	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ona tilini o‘qitish metodikasi	60	90	150

2

I. Fanning mazmuni

O‘quv fanining o‘qitilishi bo‘yicha uslubiy ko‘rsatmalar:

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarni Ona tilini o’qitish metodikasining nazariy masalalari (tushunchalar, nazariyalar va ularning isboti, sohaning amaliy masalalarini yechish usullari va boshqalar) bilan tanishtirish, fan doirasida o‘rganiladigan asosiy masalalarning mazmun-mundarijasini belgilash, ona tili didaktikasi va metodikasi haqida ma’lumot berish hamda ona tilini o‘quv predmeti sifatida qanday o‘qitish kerakligiga oid kasbiy kompetentlikni shakllantirishdan iborat. Ayni paytda u talabalarni shu sohada mantiqiy fikrlashga, ilmiy xulosa chiqarishga, o’zbek tilini o’qitish metodikasining nazariy va amaliy muammolarini hal etish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Fanni o‘qitishning vazifasi – talabalarni ona tilini o‘qitish nazariyasi va amaliyotiga oid bilim berish, nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llay bilishga o‘rgatish va pirovardida ularni amaliy tilshunoslik, mantiq, pedagogika, psixologiya, fiziologiya sohalari bilan munosabatlarini bilish, fanlararo integratsiyaga asoslangan til ta’limini tashkil qilish va o‘qitishga oid ona tili ta’limi jarayoniga tayyorlashdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Ona tili ta’limi jarayonini tashkil etishning huquqiy-me’yoriy asoslari

Ona tili ta’limi xususida umumiy ma’lumot. Ona tili ta’limining umumiy va xususiy maqsadi. Ta’lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etishning huquqiy-me’yoriy asoslari.

2-mavzu. Ona tilini o‘qitish metodlari tasnifi, turlari va mazmuni

Dars metodlari haqida umumiy tushuncha. Ona tili ta’limida bilim berishga mo‘ljallangan an’anaviy va zamonaviy metodlar. Ona tili ta’limida dars usullari.

3-mavzu. Til ta'limida innovatsion pedagogik texnologiyalar

Zamonaviy pedagogik taxnologiya tushunchasi haqida. Ona tili mashg'ulotlarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.

4-mavzu. Ona tili ta'limi vositalari

Darsning didaktik ta'minoti. Darslik va dars davomida ta'lim oluvchi bajarishi lozim bo'lgan topshiriqlar tizimi. Dars mazmunnomasi va unga qo'yiladigan talablar.

5-mavzu. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining "Ona tili" darsliklarining tuzilishi va mazmuni

Darsliklarning tuzilishi va mazmuni haqida ma'lumot.

6-mavzu. Fonetika o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari

Nutq tovushlarini o'qitish metodlari. Fonetika o'qitishning grafika, orfoepiya va orfografiya bo'limlari bilan bog'liqligi. Fonetika o'qitish asosida o'quvchilarda til sezgirligini shakllantirish usullari.

7-mavzu. Leksikologiya o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari

Leksik birliklar ustida ishlashning ijtimoiy ahamiyati. So`zlarning shakl va ma`no munosabatiga ko`ra turlari ustida ishlash. So`zlarning lug`viy ma`nosi, o`z va ko`chma ma`nolari ustida ishlash. Leksik mashqlarni tashkil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanish. Atamalar, iboralar, tasviriy ifodalar ustida ishlash. Leksik mashqlarni tashkil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanish. Leksikografiya o'qitishning maqsadi va vazifalari

8-mavzu. Leksikografiya o'qitishning maqsadi va vazifalari

Lingvistik lug`at turlari va ular bilan ishlashga o`rgatish metodikasi. Leksikografiya o'qitishning maqsadi va vazifalari. Lingvistik lug`at turlari va ular bilan ishlashga o`rgatish metodikasi.

9-mavzu. Morfemika va morfologiyani o'qitish metodikasi

So'zning morfemik tarkibi va so'z yasalishi ustida ishlashning ta`limiy ahamiyati va vazifalari. So'zning morfemik tarkibi va so'z yasalishi yuzasidan hosil qilinadigan bilim, ko`nikma va malakalar. Ona tili darslarida so'z tarkibini o'rganish izchilligi va mashq turlari.

10-mavzu. Morfologiya o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari

So'z turkumlarini o'rganishning asosiy vazifalari. "Ot" mavzusini o'rganish izchilligi. Ot yuzasidan hosli qilinadigan bilim, ko`nikma va malakalar. Otlarning birlik va ko'plikda qo'llanishi ustida ishlash jarayoni va usullari. Otlarning egalik qo`shimchalari bilan qo`llanishi va imlosini o`rganish.

11-mavzu. Sodda va qo'shma gapni o'qitish metodikasi

Gap, gapning bosh va ikkinchi darajali bo`laklari ustida ishlash. Gapning uyushiq bo`laklari ustida ishlash. Undalmali gaplari ustida ishlash. Gap bo`laklari bilan grammatik jihatdan bog`lanmagan so`zlar ustida ishlash. Sodda gaplarda tinish belgilarining qo`llanilishi ustida ishlash. Gap tarkibidagi so'z birikmalarni ajratish ko'nikmasini shakllantirishga yo`naltirilgan mashqlar tizimi. Gapni qayta tuzish va ijodiy gap tuzishga doir mashqlar tizimi. Qo`shma gap va uning turlari ustida ishlash. Bog`langan qo`shma gap, bog`lovchisiz qo`shma gap, ergash gapli qo`shma gaplar ustida ishlash.Bir necha ergash gapli qo`shma gaplar ustida ishlash. Ko`chirma va o`zlashtirma gaplar ustida ishlash. Qo`shma va ko`chirma gapli qo`shma gaplarda tinish belgilarining ishlatilishi ustida ishlash metodikasi.

12-mavzu. Punktuatsiya o'qitish metodikasi

Punkruatsiya va uni o`qitishning ahamiyati. Punktuatsiyani o`qitish asoslari. Punktuatsiyon mashqlar va uning turlari. Punktuatsiyani o`rgatishda ko`rgazmalilikdan foydalanish. Punktuatsiom xatolarning turlari va ularning bartaraf etish.

13-mavzu. Nutq uslublari ustida ishlash metodikasi

Uslubiyat, leksik, morfologik, sintaktik uslubiyatga tushunchalar ustida ishlash. Nutq uslublari va ularning leksik-grammatik xususiyatlari ustida ishlash. Ilmiy uslubga doir matnlar tahlili. Rasmiy matnlar tahlili. Publisistik matnlar tahlili. So`zlashuv uslubidagi matnlar tahlili. Badiiy uslubdagi matnlar tahlili.

14-mavzu. Yozma ishlarni tashkil etish metodikasi

Diktant, bayon, esse, insho haqida umumiy ma'lumot. Insho mavzusi va uni yoritish. Insho rejasini tuzish. Inshoni yozishga tayyorlash. O'quvchilar inshosini tahlil qilish. Yozma ishlarni baholash mezonlari.

15- mavzu. Ona tilidan sinfdan tashqari ishlar

Ona tilidan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish asoslari. Ona tilidan sinfdan tashqari ishlarning ta`limiy ahamiyati. Ona tilidan sinfdan tashqari ishlarning turlari va mazmuni. Ona tilida to`garaklarni tashkil etish va unga qo`yiladigan talablar.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulot uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Nutq tovushlarini o'qitish.

2-mavzu. So'z, uning lug'aviy ma'nosi, ma'no ko'chish yo'llari ustida ishlash usullari.

3-mavzu. So'z tarkibi: asos va qo'shimchalar, qo'shimchalarning turlarini o'qitish metodikasi.

4-mavzu. Mustaqil, yordamchi va alohida so'zlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari.
5-mavzu. Modal, undov va taqlid so'zlarni o'qitish.
6-mavzu. Fonetikani o'qitishning grafika, orfoepiya va orfografiya bo'limlari bilan uzviy bog'liqligi.
7-mavzu. Fonetika bo'limini o'qitish orqali talaffuz qoidalari bilan ishlash usullari.
8-mavzu. Leksikologiyaga oid bilim berish orqali o'quvchilar nutqini o'stirish imkoniyatlari.
9-mavzu. Tasviriy ifodalarni o'rganishda zamonaviy yondashuvlar.
10-mavzu. Iboralarni o'qitish orqali ona tilining ifoda imkoniyatlarini ochib berish usullari.
11-mavzu. Lug'at tarkibidan to'g'ri foydalanish mazmuni.
12-mavzu. So'z yasash usullarini o'qitish orqali o'quvchilarning so'z boyligini oshirish usullari.
13-mavzu. Ona tili darslarida morfem lug'atlarning o'quv materiali sifatidagi o'rni.
14-mavzu. Orfografiyani o'rganish metodikasi.
15-mavzu. O'quvchilarning bog`lanishli nutqqa oid bilim va malakalarini PISA nazorati asosida baholash.

IV. Mustaqil ta'lim

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ishlar uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1.Ona tili o'qitishning me'yoriy-huquqiy asoslari bilan tanishish.
2.O'zbek tilidan darslik va o'quv qo'llanmalarining boblari va mavzularini o'rganish.
3.Ta'lim bosqichlari ona tili fani bo'yicha DTSlarni o'rganish.
4.Ona tili darslarida AKTdan foydalanish imkoniyatlari.
5.O'qitish metodlari bo'yicha materiallar tayyorlash.
6.Ona tili ta'limida rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi.
7.Ona tili fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanish pedagogik mahoratini oshirish omili ekanligi.
8.Ta'limiy va nazorat darslari uchun dars ishlanmasi tayyorlash.
9.O'qitish metodlari bo'yicha materiallar tayyorlash.

		10.Ta'lim bosqichlarida matn va uning turlarini o'rgatish. 11.Gapning asosiy belgilari, ifoda maqsadi va tuzilishiga ko'ra turlarini o'qitishga innovatsion yondashuv yuzasidan videodarslar tayyorlash 12.O'rta umumta'lim maktablari va akademik litseylarda qo'shma gapni o'qitish metodikasi metodikasiga oid dars ishlanmalari tayyorlash. 13.Punktuatsiya o'qitishning o'ziga xosligi. Punktuatsion xatolarning tiplari. Tinish belgilarining qo'llanishi ustida ishlash usullari yuzasidan dars ishlanmalari, videodarslar va videoroliklar tayyorlash. 14. Tasviriy ifodalarni o'rganishda zamonaviy yondashuvlar. 15. Diktant, bayon, esse, insho haqida umumiy ma'lumot 16. Punktuatsion xatolarning turlari va ularning bartaraf etish. 17. Lug'at tarkibidan to'g'ri foydalanish mazmuni. 18. So'z tarkibi: asos va qo'shimchalar, qo'shimchalarning turlarini o'qitish metodikasi. 19. Orfografiyani o'rganish metodikasi. 20. Ona tilida to`garaklarni tashkil etish va unga qo`yiladigan talablar. 21. Uslubiyat, leksik, morfologik, sintaktik uslubiyatga tushunchalar ustida ishlash. **22.** Nutq uslublari va ularning leksik-grammatik xususiyatlari ustida ishlash. Ilmiy uslubga doir matnlar tahlili. 23. Rasmiy matnlar tahlili. Publisistik matnlar tahlili. 24. So`zlashuv uslubidagi matnlar tahlili. Badiiy uslubdagi matnlar tahlili. 25. Yozma ishlarni baholash mezonlari.
3		**V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: – ona tili ta'limi jarayonini tashkil etishning huquqiy-me'yoriy asoslari; ona tilini o'qitish tarixi, rivojlanishi, fanning obyekti va subyekti; "O'zbek tilini o'qitish metodikasi"ning tekshirish (ilmiy-tadqiqot) metodlari, boshqa fanlar bilan aloqasi; ona tilini o'qitishga doir yondashuv va tamoyillar; ona tilini o'qitish metodlari; ona tilidan dars turlari va unda qo'llanadigan innovatsion texnologiyalar; til bo'limlarini o'qitishdagi o'ziga xos yondashuvlar haqidagi **bilimlarga**; – ona tili darslarini loyihalashtirish va tashkil etish, ona tili ta'limi mazmuni, bu fanlarni o'qitishda uning qismlari, boblariga xos xususiyatlarini tahlil qila olish, ona tili ta'limida an'anaviy va noan'anaviy dars shakllarini qo'llash, o'quvchilar o'quv-biluv faoliyatini faollashtirishga qaratilgan dars usullaridan foydalanish **ko'nikmalariga**; – o'quv ishlarini loyihalashtirish; darsdan tashqari mashg'ulotlarni aniq va maqsadli tashkil eta olish; o'z shaxsiy va kasbiy axborot maydonini

	loyihalashtirish **malakalariga ega bo'lishi lozim.**
4	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** -ma'ruzalar; -interfaol keys-stadilar; -seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); -guruhlarda ishlash -taqdimotlarni qilish; -individual loyihalar; -jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6	**VIII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari** **Asosiy adabiyotlar:** 1. To'xliyev B., Shamsiyeva M., Ziyodova T. O'zbek tili o'qitish metodikasi. – T.: O'zbekiston Milliy kutubxonasi. 2010. 2. G'ulomov A., Qodirov M. Ona tilini o'qitish metodikasi. – T: Fan va texnologiyalar, 2012. 3. Roziqov O.v.b. Ona tili didaktikasi. – T: Yangi asr avlodi nashriyoti, 2005. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni. 2019-yil, 29-aprel. 5. Xolmanova Z., Yusupova T. O'zbek tilini o'qitish metodikasi (Afg'oniston fuqarolarini o'qitish ta'lim markazi tinglovchilari uchun o'quv qo'llanma). – T.: "Navoiy universiteti" nashriyot-matbaa uyi, 2019. 6. Мавлонова К.М. Она тили дарсларида бадиий матннинг тил хусусиятларини интеграциялаш асосида ўрганиш методикаси. Монография. – Тошкент: Mashhur-press, 2016. – 252 б. 7. Mahmudov N., Nurmonov A., Sobirov A., Qodirov V., Jo'raboyeva Z. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 5-sinfi uchun darslik / To'ldirilgan 4-nashri. – T.: Ma'naviyat, 2015. – 224 b. 8. Mahmudov N., Nurmonov A., Sobirov A., Nabiyeva D. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 6-sinfi uchun. – T.: Tasvir, 2017. – 208 b. 9. Mahmudov N. va boshq. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 7-sinfi ucnun darslik / To'ldirilgan va qayta ishlangan 3-nashr. – T.: Ma'naviyat, 2017. – 160 b. 10. Qodirov M. va.b. Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8-sinfi

	uchun darslik. – T.: Cho'lpon nomidagi NMIU, 2019. – 144 b. 11. Mahmudov N., Nurmonov A., Sobirov A. Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 9-sinfi uchun darslik. – T.: Tasvir, 2010. – 128 b. 12. Mengliyev B.v.b. Ona tili. – T.: O'qituvchi, 2020. – 96 b. 13. Mahmudov N.v.b. Ona tili. O'rta ta'lim muassasalarining 11-sinfi va kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilari uchun darslik. – T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018. – 112 b. **Axborot manbalari:** 14. http://www.gov.uz 15. http://www.edu.uz 16. www.pedagog.uz 17. www.cspi.uz 18. www.natlib.uz 19. www.cspi.uz.
7	**O'quv dasturi Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet kengashining 2024-yil "29" august dagi 1 sonli yig'ilish bayoni qarori bilan tasdiqlangan.**
8	**Fan/modul uchun mas'ul:** X.Gulyamova - Chirchiq davlat pedagogika universiteti "O'zbek tilshunosligi" kafedrasi katta o'qituvchisi. Sh.Muxtarova - Chirchiq davlat pedagogika universiteti "O'zbek tilshunosligi" kafedrasi o'qituvchisi.
9	**Taqrizchilar:** **Botir To'ychiyev** – Toshkent amaliy fanlar institute, O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi mudiri. Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori **Q.A.Mo'ydinov** - Chirchiq davlat pedagogika universiteti Gumanitar fanlar fakulteti, O'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori